

Dr. Janko Zerzer, predsednik Krščanske kulturne zveze
Nagovor ob podelitvi XXXI. Tischlerjeve nagrade Bernardi Fink

---

Ko danes lahko spregovorim o letošnji Tischlerjevi nagrajenki, veliki umetnici Bernardi Fink, moram – hočeš nočeš – poseči nekaj let nazaj. Morda se bo tudi to ali ono zdelo marsikomu preveč osebno, tudi za to se kar na začetku opravičujem, vendar upam, da boste razumeli, da imam le redkokdaj priložnost, spregovoriti ob odlikovanju tako imenitne osebnosti, kot je nocojšnja nagrajenka.

Do srede 80-ih let preteklega stoletja je bil svetovni popotnik Vinko Zaletel edini rojak iz koroško-slovenskega prostora, ki je obiskoval slovenske begunce po vsem svetu, jim pripovedoval o življenju tu pri nas in kazal skioptične slike o naših lepih krajih, ki so jih mnogi poznali iz prvega povojnega časa v vetrinjskem taborišču. Leta 1986 je Zaletela ob obisku v Argentini spremljal rektor Jože Kopeinig, ki se je vrnil docela navdušen nad razgibanim kulturnim življenjem v Buenos Airesu in je nujno svetoval, da še kdo iz naše kulturne scene spozna ta čudež in se česa nauči o trdoživi slovenski skupnosti 12.000 km proč od izgubljene domovine. Obrnil se je na glavnega urednika Celovškega zvana, dr. Reginalda Vospornika, saj je imel Zvon kar precej naročnikov v Argentini in name kot predstavnika Krščanske kulturne zveze. Torej, odpravila sva se za tri tedne v Južno Ameriko, in kar sva tam doživela, je bilo nepopisno. Na letališču Ezeiza naju je pričakovalo 28 predstavnikov vseh pomembnih slovenskih organizacij, fant in deklica v gorenjskih nošah sta nama izročila šopek, nagelj in rožmarin, vse pa je snemal neki gospod na video kamero. Za bivališče sva dobila novo zgrajeno hišo v Slovenski vasi Lanus in gospo, ki nama je stregla. Ker so avgusta v Argentini zimske počitnice in tudi počiva kulturno življenje pri Slovencih, so zaradi najinega obiska preložili vrsto prireditev v počitniški čas, da sva lahko dobila čim bolj popolno sliko o delovanju slovenskih kulturnih skupin. Ni bilo večera, da ne bi bila na kaki kulturni prireditvi, informacijskem večeru, politični diskusiji ali pa sva sama predavala o razmerah na Koroškem. V ponedeljek, 11. avgusta, je bil napovedan v veliki dvorani Slovenske hiše na Ramon Falconu solistični koncert samospevov in dvospevov slovenskih in tujih skladateljev. Pela pa sta mezzosopranistka Bernarda in baritonist Marco Fink. Poleg arij in samospevov iz svetovne literature in nekaterih slovenskih skladateljev je Bernarda zapela našo ljudsko Pojdam v Rute, za dodatek pa je Marko zapel Oj te mlinar, Bernarda pa Tam, kjer teče bistra Zilja. V pogovoru po koncertu sem izvedel, da Bernarda medtem že pretežno živi v Švici, nastopa pa tudi v Franciji in na Poljskem. Rada bi kdaj nastopila tudi na Koroškem, če bi našli primerne spremljevalca na klavirju. Po vrnitvi v domovino sem takoj iskal stike do takratnega kulturnega vrha v Sloveniji, to so bili minister za kulturo Matjaž Kmecl, predsednik Zveze kulturnih organizacij Slovenije Jože Osterman in predsednik Kulturne skupnosti Vladimir Kavčič. Nato Slovenija ni le prevzela stroškov za gostovanje, temveč je priskrbelo tudi spremljevalko, pianistko Blaženko Arnič, ki je bila takrat korepetitorica pri Dunajskih dečkih pevcih. Med Ženevo in Celovcem pa se je razvila korespondenca o načrtovanih nastopih. Konec novembra in na začetku decembra smo imeli tri koncerte: najprej v Trstu, kjer je Društvo slovenskih izobražencev prav za ta večer kupilo nov klavir, nato v Celovcu v Modri dvorani Doma glasbe in končno v Ljubljani v veliki dvorani Slovenske filharmonije. Ljubljanski večer je potekal brez vsake disharmonije, čeprav je neki dnevnik zapisal, da je pevka hčerka političnega emigranta. Razume se, da je bilo med publiko mnogo sorodnikov in znancev Finkove družine iz časa pred emigracijo, saj so tri Bernardine tete svojčas tedensko nastopale na ljubljanskem radiu in se jim je po potrebi pridružil Bernardin oče Božidar. Seveda je tudi Slovenski katoliški tednik Družina pisal o koncertu in objavil obširen pogovor z gostjo iz argentinske emigracije. To številko Družine je

poslala gospa Marinka Inzko, sošolka Bernardine tete, svojemu sinu Zdravku, ki je bil v diplomatski službi v New Yorku, nakar se je začelo nekaj prepletati med Švico in Ameriko. Kmalu je prišlo do prvega srečanja na salzburškem letališču, razpoznavni znak je bil menda nagelj, in 12. maja 1987 mi je pisala Bernarda iz Ženeve: »Pred kratkim sem spoznala Zdravka Inzka, Vašega rojaka, ki je naredil name izredno dober vtis.« Očitno je bil ta dobri vtis obojestranski, kajti dobro leto za tem, 14. avgusta 1988, je bilo v Svečah največje poročno slavlje, ki ga je doživela naša vas kdajkoli. Pri Adamu se je zbralo okoli 200 svatov, med njimi takratni dunajski podžupan Erhard Busek, igrali so mdr. člani Dunajskih filharmonikov in Mozarteum orkestra, pela sta nevestin brat Marko in MoPZ Kočna. Kot predsednik domačega društva in član cerkvenega zbora pa sem nevesti položil na srce, naj pridno vadi, da jo bomo lahko sprejeli med cerkvene pevce. Danes lahko zagotovim, da si je to vzela k srcu, in če si med koncertnimi nastopi v Parizu, New Yorku in Tokiu nekaj dni odpočije doma pri Pregleju, se pri nedeljski maši v farni cerkvi sv. Lamberta pomeša med naše altistke in se kljub temu, da ne more hoditi k vajam, še kar v redu obnese. Zelo pa smo ji hvaležni, da se ne pritoži, če soprani tlačijo in basi zadaj vlačijo.

Rodila se je Bernarda v Buenos Airesu. Tja se je preselila družina po dveh letih v italijanskem taborišču. Oče, promoviran jurist, je našel zaposlitev kot računovodja v betonarni. V prostem času pa se je družina posvetila kulturi, konkretno petju. Gotovo je bilo družinsko petje, se je spominjala pozneje, osnova vsemu nadaljnjemu petju; morebiti je od doma prinesla tisto, zaradi česar ji večkrat pravijo, češ da je njeno petje »pristno«, »stvarno«, »resnično«, da »prihaja iz srca« in se »dotakne src«. Stric Alojzij Geržinič, pianist in skladatelj, je spremljal ženski tercet Finkovih, ki je posnel tudi ploščo s slovenskimi ljudskimi pesmimi, in očeta Božidarja, ki je najraje pel Schubertove in Schumannove samospeve. Lepota te glasbe je že mlado Bernardo tako ganila, da se je s solznimi očmi skrila v kak kot. Danes pa se pogosto zgodi, da obiskovalci njenih pevskih recitalov ne skrivajo svojih solz, ko poje Schubertove samospeve. Po maturi se je najprej vpisala na univerzi in začela študirati izobraževalne vede. Poleg tega pa je ves čas pela v zboru Karantanija in v opernem zboru. Kmalu pa je spoznala, da učiteljski poklic ni to, kar bi hotela delati vse življenje in se je odločila za študij solopetja. Sprejeli so jo na Instituto Superior de Arte del Teatro Colon. Toda ta kariera se je skoraj končala v fiasku, kajti njena prva učiteljica je na vsak način hotela iz nje narediti sopran. Šele ko je dobila novega učitelja, ki je spoznal njeno idealno lego kot mezzo, je bila srečna in je hitro napredovala. Odprl ji je nebesa, kakor sama pravi. Po končanem študiju je na pevskem natečaju Nuevas Voces Liricas prejela prvo nagrado. Na Colonu je tudi dobila prve operne vloge, zlasti v Mozartovih operah in je nastopala v mašah in oratorijih. Vendar v Argentii ni videla dosti možnosti za mednarodno uveljavitev, zato se je leta 1985 preselila v Evropo in se poleg prvih nastopov pevsko izpopolnjevala v Švici. Po poroki z Zdravkom je živela šest let v Pragi, tam rodila in vzgajala svoja dva otroka in koncertirala z vodilnimi češkimi glasbeniki in orkestri. V teh letih se je umetniško razvijala in zorela. Odločilni impulz za nadaljnji razvoj pa je prišel bolj ali manj slučajno, namreč srečanje s staro glasbo. Ko je namreč Rene Jacobs, eden vodilnih borcev za avtentično realizacijo baročne glasbe, pripravljaj snemanje Händlovega Flavia, mu je izpadla pevka nosilne vloge. Našel je Bernardo, ki pa do takrat s to izvajalsko prakso še ni imela dosti izkušenj. Torej je Jacobs, ki je bil pred svojo kariero kot dirigent iskan countertenor, zapel in jo učil fraziranja, okraskov in kadenc in jo spremljal na čembalu, in to s takim uspehom, da je kmalu zaslovela kot specialistka za staro glasbo. Nazadnje pa jo je Rene Jacobs takole pohvalil: »Nihče ne zna pri petju tako lepo jokati kot ti.«

Drugi dirigent svetovnega slovesa, ki je močno vplival na njen razvoj, je bil Nikolaus Harnoncourt, s katerim si je od nekdanj želela sodelovati. Danes je Bernarda ena izmed tistih pevk iz prve lige, ki jih maestro Harnoncourt najraje pritegne k svojim velikim projektom. Od njega, pravi, se je neskončno veliko naučila. Kar jo na njem tako fascinira, je njegovo znanje,

njegova tehnična in duhovna popolnost, povezava med duhom in dušo, med glavo in srcem. Zanj je kakor oče, ki vodi v globino stvari, predvsem tudi pri sakralni glasbi, za katero imata oba posebno nagnjenje. Kako svojo solistko tudi mojster ceni, nam je povedal po telefonu, ko so ga njegovi sodelavci v zadnjih dneh lovili po vsej Evropi: »Die Zusammenarbeit mit Bernarda Fink ist wunderbar – immer harmonisch – immer intensiv auf das Ziel gerichtet. Ich und meine Kollegen haben nur einen Wunsch: es soll noch lange, lange so weitergehen! Alles Gute, Bernarda!«

Seveda pa Bernarda ni enostransko omejena na staro glasbo, tudi v 20. stoletju je doma. Zato se nikakor ne omejuje na Monteverdija, Bacha in Glucka, ravno tako ceni romantiko in moderno, in Gustava Mahlerja ima redno na sporedu svojih solističnih recitalov s klavirsko ali orkestrsko spremljavo. Pri tem posebno pomen polaga na besedilo, ki ga preučuje do zadnje podrobnosti. Da bi bolje razumela in popolnejše interpretirala Schubertove pesmi, ki jih je vzljubila že v Buenos Airesu, se je vpisala v Goethe-Institut in se začela učiti nemščine. Medtem je zanj samoumevno, da se na pevskih turnejah pogovarja, na koncertih pa poje in razume Monteverdija v italijanščini, Bacha v nemščini, Händla v angleščini, Berliozu v francoščini, Dvoraka v češčini, Guastavino v španščini, Geržiniča v slovenščini in Pojdam v Rute v rožanščini. S svojimi recitali nastopa v vseh velikih dvoranah po Evropi, v obeh Amerikah, v Avstraliji, na Japonskem in v Koreji. Ni pomembnega dirigenta, ki je ni že vabil k sodelovanju z najboljšimi orkestri sveta. Da le bolj redko nastopa v opernih hišah, ima svoj zelo tehten vzrok. Sicer je večkrat sodelovala z Renejem Jacobsom na festivalu stare glasbe v Innsbrucku, pela v Parizu, šla gostovat z nizozemsko opero v Avstralijo, kreirala eno izmed glavnih vlog v Mozartovem Lucio Silla v Theater an der Wien ipd., vendar so to le bolj izjeme, kajti operna produkcija pomeni, da moraš ostati precej tednov v tujem mestu, proč od družine. Tudi vaje niso bogve kako kratkočasne. In nekaterih režiserjev se je treba naravnost bati, s tako skurilnimi idejami mučijo pevce. Zato ima raje koncertantne izvedbe oper ali pa oratorije, ki imajo pogosto prav operi podoben značaj. Redno jo najdemo na festivalih, v Aix-en-Provenceu, Ravenni, Osojah, Salzburgu in na Dunaju, kjer jo publika posebej obožuje. Izredno uspešni so njeni posnetki na zgoščenkah, vseh skupaj je že blizu petdeset, ki jih je producirala v zadnjih letih s svojim najljubšim spremljevalcem, angleškim pianistom Rogerjem Vignolsom pri diskografski hiši Harmonia mundi. Mednarodna kritika je že nekajkrat imenovala posnetke Schumanna, Brahmsa, Dvoraka in nazadnje Schuberta ter argentinskih skladateljev za zgoščenko leta. Glasbeni ocenjevalci in kritiki svetovnih medijev v Ameriki, Argentini, Franciji, Nemčiji in na Dunaju, so pisali o »sijajni umetnici«, ki je »skromna in dovršena obenem«, kot o »pevki z vzvišenim in veličastnim glasom«, o pevki »z redko osupljivo barvo glasu«. Ob interpretaciji Brahmsa v dunajskem koncertnem domu, smo brali, je publiki zastajal dih, in tisti, ki so doživeli edinstveni večer, ohranjajo zvezdnati trenutek v svojih srcih. Takih in podobnih laskavih ocen in superlativov z vsega sveta bi lahko citiral še in še. Prejela je odlikovanja kot Grammy, Diapason d'Or in Grammophone Award. Leta 2002 je prejela nagrado Prešernovega sklada »za solistični delež v Božičnem oratoriju Johanna Sebastiana Bacha in izvedbo duhovnih koncertov Isaaca Poscha«. Leta 2006 je prejela iz rok zveznega kanclerja Wolfganga Schüssla eno izmed najvišjih odlikovanj, ki jih podeljuje Republika Avstrija zaslužnim umetnikom: častni križ za znanost in umetnost. V svoji lavdaciji je označil kancler Schüssel Bernardo kot izredno fascinantno osebnost, ki pri svojih pevskih nastopih in v siceršnjem življenju prepričuje prav zaradi svoje skromnosti in iskrenosti.

To skromnost in povezanost z našim domačim glasbenim ustvarjanjem dokazuje že vsa leta, odkar živi med nami. Ni ji preveč, če jo kdo prosi za nastop pri kakem krajevnem društvu ali pri cerkveni slovesnosti. Za dobrodelne koncerte, se mi zdi, jo kar radi izrabljajo tu in tam. Izjema je gotovo bila, ko je pela za Opekove smetiščarje na Madagaskarju, in to je bila zanj srčna zadeva, saj je bil pater Pedro tako rekoč njen sosed v Buenos Airesu. Vse prerediti so

njeni nastopi na Koroškem poletju v Osojah in v celovškem Mestnem gledališču. Če pa le pride to tega, publika nori od blaženosti in kritika prekipeva od navdušenja. Ko je pred šestimi leti tam pela Mahlerjeve samospeve in Haydnove ter Mozartove arije, ji je žal že pokojni intendant Dietmar Pfliegerl ponudil opero po lastni izbiri. Žal do tega ni prišlo.

Sodelovanje s Krščansko kulturno zvezo je bilo vseskozi intenzivno. Poleg sodelovanja na pomladanski zborovski reviji Koroška poje smo skupaj priredili pevski recital v vetrinjski dvorani fresk, šli v sodelovanju z avstrijsko ambasado gostovat s programom samospevov Franceta Cigana in Antona Nageleta v Ljubljano in ta spored tudi posneli s pomočjo Jožka Kovačiča na zgoščenko. Druga zgoščenka, Pokrajina pesmi, je nastala v sodelovanju s kitaristom Janezom Gregoričem, ki je uglasbil vrsto besedil koroških pesnikov. Ko je Jože Ropitz uglasbil ob prestopu v novo tisočletje psalmsko kantato Žena – Mati in s tem počastil žene in matere, ki so sooblikovale usodo človeštva, je za glavno vlogo pridobil prav Bernardo Fink, ki je potem skupaj z instrumentalisti in pevci MePZ Jakob Petelin Gallus in MePZ Sele nastopila na krstni izvedbi v celovškem Domu glasbe in gostovala v Gorici, ljubljanski stolnici in v okviru kulturnega tedna koroških Slovencev v Šmohorju.

Kako vzorno združuje Bernarda svojo zahtevno vlogo kot žena in mati na eni in naporno vlogo kot svetovna umetnica na drugi strani, zasluži naše brezmejno občudovanje. Verjetno je to samo mogoče, ker je tako izravnana osebnost, ki ne naseda duhu časa in se ne trudi za vsako ceno za svojo kariero. Vsemu navkljub, pravi, mora imeti človek košček zemlje s hišo, kamor se vrača domov. To pomeni biti srečen v krogu svoje družine. Sveče so postale njen novi ljubljeni kraj, Preglejeva hiša po poroki z Zdravkom njen novi dom, Simon in Valentina njena ljubljena otroka, vsi skupaj pa srečna in trdna družina. Svoje neštete nastope tako razporedi, da čim manj motijo družinsko življenje, da ne sklepa nobenih pogodb za čas božiča, velike noči ter drugih predvidenih družinskih praznikov. Dom, družina, domači prazniki – prvo obhajilo, začetek šole in podobno imajo absolutno prednost pred vsakim nastopom. In pri angažmajih je zelo izbirčna. Sprejema samo tisto, kar ji najbolj ustreza ali je najbolj mikavno. Predvsem pa jo nosi njena globoka vernost. »Narodnost, glasba in krščanstvo so pri meni močno povezani,« je povedala svojčas v pogovoru z Družino. »Enega brez drugega ni. Na isti ravni so, vera pa je le prva. Moja predanost glasbi je v bistvu religiozna. V sebi nosim globlje vzroke za to, da pojem in da pojem z veseljem«. Bog »mi je nekaj dal, nekaj položil vame in moram to razviti. Božji darovi niso le moji, z njimi moram dobro gospodariti, jih pomnožiti in z njimi služiti Bogu in človeku.« Petje je zanjo vedno oblika molitve, z njo tudi začne vsak nastop, naj bo koncert s sakralno ali posvetno vsebino. Ko je sama v svoji garderobi, tik preden stopi na koncertni ali gledališki oder, poklekne in se priporoči Bogu z molitvijo očenaša. V tistem pogovoru z njim mu pove, da je storila, kar je bilo v njenih močeh, zdaj pa le še potrebuje božjega blagoslova, božje podpore. Tista uvodna molitev ji zares privre iz srca – zatem poje laže, sproščeno, mirno in zbrano.

Ko razmišlja o pomenu cerkvene in ljudske pesmi, pove, da je sakralna pesem izpoved duše v pogovoru z Bogom, ljudska pesem pa je zanjo, ker je Slovenka, najlepša na svetu. Od rojstva jo je spremljala, uspavala, razveseljevala, je del nje. Tudi stare božične in velikonočne pesmi, ki so zrasle iz narodove duše, so pristne, občutene, v srce segajoče, nepopisno lepe, s posebnim žarom človeške prabitnosti (sic!). Dve taki koroški božični pesmi, ki ju je v Podjuni zapisal France Cigan, je Bernarda pela na Dunaju na predbožičnem koncertu, in mnogi rojaki so jo ob pol enih ponoči poslušali na televiziji s solznimi očmi. Srečal sem precej ljudi, ki so bili z menoj istega mnenja, da samo že za to Bernarda zasluži Tischlerjevo nagrado.

Als Tochter slowenischer Emigranten wurde Bernarda Fink in Buenos Aires geboren. Am Instituto Superiore de Arte del Teatro Colon studierte sie Sologesang und erhielt nach Abschluss des Studiums den ersten Preis beim Wettbewerb Nuevas Voces Liricas. Danach zog es sie im Jahre 1985 nach Europa, wo sie bei Ernst Haefliger ihre Ausbildung fortsetzte. Ihre ersten Engagements bekam sie in der Schweiz, in Frankreich und Polen. Durch Vermittlung des Christlichen Kulturverbandes/Kršćanska kulturna zveza trat sie im Jahre 1986 mit einem Liederabend in Triest, Klagenfurt und Ljubljana auf. Durch Zeitungsberichte wurde der junge Diplomat Valentin Inzko, damals in diplomatischem Dienst in New York, auf sie aufmerksam. Es kam zu einer ersten Begegnung in Salzburg, und im Jahre 1988 wurde Hochzeit gefeiert. Die Familie, der zwei Kinder entsprangen, lebte zunächst sechs Jahre in Prag, wo sie mit führenden tschechischen Dirigenten und Orchestern auftrat. Über Rene Jacobs kam sie mit barocker Musik in intensiven Kontakt, und diese bildet seither das Kernstück ihres Repertoires. Unter ihren ersten CD-Aufnahmen finden sich Werke wie Alessandro Scarlattis Griselda, Händels Giulio Cesare, Glucks Orfeo, aber auch Mozartopern wie Cosi fan tutte und La Clemenza di Tito. Der englische Pianist Roger Vignoles ermutigte sie dazu, auch Liederabende zu geben. Das führte zu vielgerühmten Plattenaufnahmen, etwa Schumanns Fauneliebe und –leben, einem wertvollen Dvorak-Album, einer CD mit Canciones Argentinas (gemeinsam mit ihrem Bruder, dem Bassbariton Marcos Fink), einer Brahms-Sammlung, die als vokales Ereignis gefeiert wurde, und einer Schubert-CD, die von der internationalen Kritik als „zum Weinen schön“ aufgenommen wurde.

Schon seit langem gehört Bernarda Fink zu den weltweit gefragtesten Liedinterpretinnen, die auf allen Kontinenten in den berühmtesten Konzertsälen auftritt und den bedeutendsten Dirigenten zur Zusammenarbeit herangezogen wird. Besonders fruchtbar ist ihre häufige Arbeit mit Nikolaus Harnoncourt, dessen geistige Brillanz, auch die Verbindung von Geist und Seele, seine väterliche Führung sie über alles schätzt. Trotz ihrer Weltkarriere hat Bernarda Fink ihre slowenischen Wurzeln nie verleugnet und tritt immer wieder bei Konzerten kärntner-slowenischer Veranstalter und bei Benefizveranstaltungen in ihrer neuen Heimat Kärnten auf. An Opernproduktionen beteiligt sie sich selten, da ihr der langwierige Probenbetrieb nicht zusagt und sie wochenlange Abwesenheit von ihrer Familie nicht in Kauf nehmen will. Trotzdem wird demnächst ein alter Herzenswunsch zumindest teilweise in Erfüllung gehen: die konzertante Aufführung des Schlussterzetts aus dem Rosenkavalier, wo sie Gelegenheit bekommt, die Rolle des Octavian zu singen.

Bernarda Fink wurde für ihre CD-Aufnahmen mit dem Grammy, dem Diapason d'Or und dem Gramophone Award ausgezeichnet, sie erhielt den Prešeren-Preis und aus der Hand des Bundeskanzlers Wolfgang Schüssel das Österreichische Ehrenzeichen für Wissenschaft und Kunst. Trotz einer ungemein erfolgreichen Weltkarriere blieb Bernarda Fink immer bescheiden. In einem Presseinterview meinte sie: „Was ist schon Karriere? Das interessiert mich nicht, ich folge meinen Herzenswünschen“. Für uns ist es jedenfalls eine Ehre, ihr den heurigen Tischler-Preis verleihen zu dürfen.